

individuo arrancant del front del esclau lo vergonyós estigma de sa rassa.

Y en efecte; Santa Pau ofereix encara en l' últim ters del segle XIX l' aspecte d' una població feudal en plena Edat Mitjana, y sa típica configuració es un ver testimoni de la época en que s' aixecá, ab son castell senyorial, emblema de la prepotencia de l' aristocracia feudal, una part del poble, destinat á les morades dels miserables vassalls, que en vides é hisendes dependían d'un senyor, gráficamente anomenat de *horca y cuchillo*, quals vexacions y arbitrierietats contingué en tots llochs la Iglesia en gran part, al prestar son auxili y poderós valiment pera la formació dels *comuns, municipis y poblacions de realengo*, logrant á la vegada lo abatiment del poder feudal y l' prestigi de la corona, que penyorava al servent y al vassall, segures garanties de llibertat y pau sospirada.

Y no es que sigui mon objecte impugnar ab aixó l' Feudalisme d'una manera sistemática, absoluta y radical; perquè, si be es condemnable'l Feudalisme en nom de nostra civilització y de nostrés llums, no ho es ab tanta extensió é intensitat en los dies en que l' irrupció bárbara portá un trastorn general en les diverses nacionalitats, que sisquera ab unió momentánea y artificial, solzament á Carlo Magno fou dable tenir enllasades.

No seré jo qui deixi de regoneixer los innumerables abusos á que doná marge y fins caràcter legal, lo régimen que m' ocupa; no seré tampoch jo qui desconegui l' engrandiment dels senyors en menyspreu del poble y de la monarquia, y no es finalment mon ànim negar les renyides batalles que tals orgullosos senyors lliuraren contra 'ls vassalls, que en us d' un de sos més sagrats drets tractavan d' emanciparse de la sobèrnia fera y crudel que 'ls envilía, y atentava á voltes, no ja contra sos bens y persones, sino contra sa honra y dignitat individual.

Pero en honor á la veritat y á la sana crítica, lliures per altra part d' apassionaments sempre impropis é indignes devant l' imparcialitat histórica, devém fer constar ab un moderníssim autor alemany, que 'l régimen feudal, era 'l que convenía y s' ajustava perfectament á les condicions de la societat que 'l vegé naixer y desenrotllarse, y que 'l Feudalisme es l' época de trasició, ab lo que 's conforma Cantú, de les civilitzacions antigues á les modernes, ja que per son medi se operan los cambis necessaris pera la constitució d' una societat nova, independent y lliure.

Y realment; lo Feudalisme comunica á la societat un nou modo d' ésser; transforma per complet, encara que paulatinament, les costums romanes y bárbares, contribuint al desenrotll de la llibertat política, y trenca les cadenes del esclau y l' eleva á la categoria de servent, de tot punt més noble, digne y humana..

Per lo Feudalisme, com notan Martín y Rubió, se evitan les fluctuacions de la vida nómada y salvatge; per lo Feudalisme s' aixeca una barrera á les invasions bárbares, y per lo Feudalisme s' aumenta 'l respecte degut á la dona, encara que determinades costums y *mals usos* deixin mal parats á voltes sos furs més sagrats é inviolables.

Y sense mencionar altres conseqüències del régimen en qüestió, acabaré dihent, que á efecte del mateix, los pobles s' estrenyerén més y més ab relacions pacífiques y amistoses, dominats unanimesment per l' idea

de llibertat é independència, que conqueriren poch á poch, erigitse en les *comunitats*, que devían més en avant, aussiliades pels reys y per l' Iglesia, acabar ab l' odiós poder, que durant tants segles había escrit sa historia ab llágrimes y sanch.

Les consideracions que precedeixen nos posan en lo cas de regoneixer que al Feudalisme 's deuen algunes ventatjes, com á efectes *aposteriori* del mateix, y devém al propi temps considerarlo com una institució, fins á cert punt necessaria, donades les condicions en que 's trobavan les nacionalitats en los moments históricos que succehiren á la mort d' aquell poderós monarca, á qui, com observa Augusto Thierry, era solzament possible mantenir baix son ceptre en estret llas aquella munió de pobles, qual llenguatje, costums, creenses y manera d' ésser eran tan diverses y heterogènees.

P. LLOSAS BADIA.

(Continuará)

DUES PARAULES DE LA REDACCIÓ

Lo sol anunci del projecte de revista montanyesa, nos ha proporcionat entussiasades adhesions y encoratjadores cartes d' alguns amichs nostres, escriptors de válua y amants de nostra terra.

Havíam pensat fer d' elles un ramell y oferirlo á nostres lectors com les primicies de la llevor sembrada, més nos ha estat impossible per sa molta extensió, á menos d' establir preferències injustificades porque totes nos son igualment falagueres y totes les tenim en lo mateix apreci. Baste dir que son d' en Franquesa y Gomis, d' en Riera y Bertrán, d' en Justí Peprax (de Perpinyá), d' en Bosch de la Trinxeria, d' en Botet y Sisó y d' en Franquet y Serra.

Si avuy no podém honrar-les columnes de nostra revista ab les firmes sobradament conegudes de nostres amichs, acceptém de tot cor son oferiment de cooperar al éxit d' ella ab sos preciosos treballs que nostres dibuixants tindrán á gran honra l' ilustrar.

Aquesta es la millor resposta que creyém poder donar á nostres citats amichs y preguém á les demás notabilitats del art y de la literatura que indirectament ó de paraula 'ns han fet avinent son plaher y desi'j de rebre aquest primer número, que prenguin aixís mateix aquestes paraules com á ells dirigides.

* *

Devém advertir que, al escriure 'ls treballs de Redacció ab los plurals femenins en *es*, no preténem feros jutjes en assumpto tant debatut ni obligarém á ningú que vulgui honrarnos ab sos escrits á que accepti ó deixi d' acceptar aquest punt d' ortografia, sino que 's escrits que 'ns vinguin los publicarém de la manera que 'ns digui son autor. Nosaltres, al escriure los plurals femenins en *es*, debém feros certa violencia porque aquí precisament es, potser lo recó de Catalunya hont sona més oberta la *a* en dits plurals; pero no importa, nos basta que nostres escriptors capdals aixís ho fassin y veure que aixís ho feyan los antichs de nostre país, pera que, acceptant abdues autoritats, creguém nostre procedir més acomodad al esperit de nostra llengua.